

Nr 28

Utlåtande i anledning av riksdagens år 1964 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverket, m. m., såvitt berättelsen hänvisats till jordbruksutskottet.

Berättelsen har, såvitt avser §§ 28—31, hänvisats till jordbruksutskottet.

1:o) **Domänverkets fastighetsköp.** Under jordbruksdepartementet, § 28, har revisorerna berört vissa med domänverkets inköps- och försäljningsverksamhet sammanhängande frågor under tiden efter år 1956 (Del I, s. 261—280).

Utlåtanden har avgivits av *domänstyrelsen* och *lantbruksstyrelsen* (Del II, s. 171—174).

Utskottet. 1958 års B-riksdag (SU B 34 p. 38, rskr B 56) framförde i anledning av 1957 års revisorers berättelse erinringar mot att man tillåtit en del av de vid domänverkets fastighetsförsäljningar inflytande medlen att ansamlas på markfonden i stället för att enligt gällande riktlinjer använda dem för återköp av mark. 1964 års revisorer har tagit upp domänverkets fastighetsköp till ny granskning bl. a. för att undersöka inköps- och försäljningsverksamhetens utveckling för tiden efter 1957. Revisorerna har därvid funnit att den successiva stegring av behållningen på domänverkets markfond, som ägde rum före 1957, har avstannat. Ett visst jämviktsläge har åstadkommits till följd av en ökad inköpsverksamhet.

En annan omständighet har medverkat till att revisorerna på nytt tagit upp förevarande fråga till granskning. I den offentliga debatten har sålunda framförts påståenden om att domänverket bedriver en så livlig inköpsverksamhet att andra skogsägarkategorier beredes alltför ringa utrymme på marknaden. Revisorerna konstaterar att en ytterst liten ökning av kronoskogarnas andel i landets hela skogsmarksareal ägt rum, vilken ökning under de senaste sju åren uppgått till omkring en promille. En större förskjutning har dock skett om man ser enbart till landets södra och mellersta delar, dit inköpen under senare år i huvudsak varit koncentrerade. I dessa landsdelar har kronoskogarnas landareal ökat med 5,7 procent under åren 1957—1963. Domänverkets markinnehav uppgår emellertid här endast till knappt sju procent av den totala skogsmarksarealen.

Beträffande inköpsverksamhetens inriktning framhåller revisorerna bl. a. angelägenheten av att den av domänverket och lantbruksnämnderna påbörja-

de gemensamma planeringen för att åstadkomma omarrondering av spridda skogstillgångar aktiveras, så att mera påtagliga resultat erhålles. Någon anledning att påyrka ändrade riktlinjer för domänverkets inköpsverksamhet anser revisorerna inte föreligga. Däremot understryker de att markfondens medel bör användas för sådana markförvärv för vilka fonden är avsatt.

Domänstyrelsen och lantbruksstyrelsen har beretts tillfälle avge remissyttranden i förevarande ärende. De behandlar bl. a. omarronderingsverksamheten och lämnar synpunkter på möjligheterna till en ändring av denna. De båda ämbetsverken har i allt väsentligt lämnat utan erinran revisorernas uttalanden beträffande riktlinjerna för domänverkets inköpsverksamhet och markfondens användning.

Utskottet, som anser det värdefullt att förevarande spörsmål tagits upp till belysning, finner för sin del ej heller anledning göra någon erinran mot vad revisorerna anfört. Eftersom ärendet inte synes erfordra någon särskild åtgärd från riksdagens sida begränsar sig utskottet till att vad sålunda förekommit för riksdagen

omförmäla.

2:o) **Domänverkets natur- och fritidsverksamhet.** Under jordbruksdepartementet, § 29, har revisorerna lämnat en redogörelse för natur- och fritidsverksamheten på kronoparkerna och i anslutning därtill framfört vissa synpunkter rörande kostnaderna för nämnda verksamhet. (Del I, s. 281—289).

Utlåtanden har avgivits av *domänstyrelsen, statens naturvårdsnämnd och 1962 års fritidsutredning*. (Del II, s. 174—178).

Utskottet. Revisorerna har under förevarande paragraf behandlat den del av domänverkets naturvårdande verksamhet som är av särskilt intresse för allmänheten. Framför allt uppehåller sig revisorerna vid den enligt statsmakternas beslut år 1962 (prop. 39, JoU 8, rskr 237) bedrivna natur- och fritidsverksamheten på kronoparkerna. Enligt revisorerna har åtskilliga större natur- och fritidsområden helt eller i det väsentliga färdigställt sedan år 1962. Mindre omfattande anläggningar eller anordningar har tillkommit på en mängd platser. Revisorerna, som besökt några såväl nya som äldre områden, uttrycker i stort sett sin tillfredsställelse med de genomförda åtgärderna. Ifrågavarande verksamhet fyller enligt revisorerna ett aktivt och påtagligt behov. Utvecklingen visar emellertid, anför revisorerna vidare, att stora fritidsanläggningar blir kostnadskrävande. Revisorerna förutsätter, att de nu påbörjade större anläggningarna färdigställs, men understryker att det jämsides härmed finns ett betydande behov av insatser även av annat slag. Det är enligt revisorernas mening önskvärt att resurserna nu i större utsträckning inriktas på smärre anordningar, varige-

nom en större spridning av objekten åstadkommes. I anslutning härtill pekar revisorerna på att utmärkningen av intressanta naturobjekt på sina håll är tämligen bristfällig. Beträffande utgifterna för verksamheten påtalar revisorerna, att år 1963 ett väsentligt överskridande ägt rum i förhållande till den för året angivna kostnadsramen. Differensen synes revisorerna tyda på att systemet för revirens medelsdisposition och redovisningen inom styrelsen behöver kompletteras eller i vart fall bringas att fungera mera tillfredsställande.

Utskottet vill med anledning av vad revisorerna anfört beträffande utgifterna för natur- och fritidsverksamheten på kronoparkerna instämma i att dessa bör hållas inom den av Kungl. Maj:t årligen angivna kostnadsramen. Av vad domänstyrelsen anfört framgår att vissa nya redovisningsmetoder m. m. kan förväntas leda till god överensstämmelse härutinnan. Vad gäller den fortsatta inriktningen av ifrågavarande verksamhet synes domänstyrelsens planering i stort sett sammanfalla med de av revisorerna anförda synpunkterna. Med hänsyn till nu anförda förhållanden anser sig utskottet kunna begränsa sig till att vad i ärendet förekommit för riksdagen

omförmåla.

3:o) **Utmarksdelningsfastigheterna på Öland.** Under jordbruksdepartementet, § 30, har revisorerna berört frågan om avveckling av vissa utmarksdelningsfastigheter på Öland. (Del. I s. 290—294).

Utlåtanden har avgivits av *kammarkollegiet, domänstyrelsen, länsstyrelsen i Kalmar län och vägförvaltningen i Kalmar län.* (Del II, s. 178—182).

Utskottet. Revisorerna erinrar om att 1928 års riksdag (prop. 135, JoU 23, rskr 179) lämnade Kungl. Maj:t bemyndigande att utan riksdagens hörande i varje särskilt fall försälja eller utan vederlag avstå sådana vid utmarksdelningen på Öland avsatta områden, som ej nyttjas för det avsedda ändamålet. Av dessa s. k. utmarksdelningsfastigheter eller »allmänna planer» återstår enligt revisorerna numera i kronans hand omkring 120, vilka är spridda över hela ön och omfattar sammanlagt 437 hektar. Områdena förvaltas av domänverket. I vissa fall utnyttjas de för sitt ursprungliga ändamål såsom fiskelägen, hamnar m. m. I andra fall utnyttjas de för nya ändamål eller ligger oanvända. Endast för ett drygt 40-tal upplåtelse uttas avgälder, vilka ger årliga inkomster på sammanlagt omkring 2 400 kr. Arbetet med tillsyn och förvaltning av ifrågavarande områden står enligt vad revisorerna inhämtat icke i rimligt förhållande till områdenas värde och betydelse. I regel tjänar fastigheterna ej heller statliga angelägenheter. Det synes revisorerna därför önskvärt att detta fastighetsinnehav — efter företagen inventering och utredning — i lämplig omfattning av-

vecklas. I kronans hand bör endast behållas sådana fastigheter som kan tänkas vara av värde för statliga myndigheter eller som eljest av särskild anledning bör behållas för framtiden. Övriga områden bör försäljas eller överlätas, varvid kommuner och andra offentliga menigheter i första hand bör beredas tillfälle att överta områdena. Enligt revisorernas mening bör avvecklingen omfatta även sådana områden som allttjämt utnyttjas för det ursprungliga ändamålet och som icke innefattas i riksdagens år 1928 lämnade försäljningsbemyndigande. Revisorerna förutsätter, att särskild uppmärksamhet ägnas områden som kan tänkas äga betydelse för fritidsändamål. Sådana områden torde enligt revisorerna i åtskilliga fall böra behållas av kronan och kostnadsfritt upplåtas till kommuner eller samfälligheter. Vidare bör beaktas, att överlåtelse av strandfastigheter icke sker på ett sådant sätt att det allmänna framdeles kan åläggas utbetala ersättning för mistad fiskerätt.

Kammarkollegiet har tillstyrkt att en inventering och utredning rörande kvarstående utmarksdelningsområden företas med syfte att i den mån så befinnes lämpligt kronans rätt till områdena skall bringas att upphöra. Med hänsyn till vikten av de allmänna intressen som bör beaktas i sammanhanget och till att överlåtelse i vissa fall förutsätts kunna ske utan vederlag, torde enligt kammarkollegiet avvecklingsfrågan, sedan inventering och utredning verkställt, få underställas riksdagen för principbeslut. Därefter bör det ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om dispositionen av de särskilda områdena. Domänstyrelsen har likaledes uttalat, att en inventering och utredning bör företas för att ligga till grund för ett samlat ställningstagande till frågan om fastigheternas framtida status och disposition.

Med hänsyn bl. a. till vad som anförts av nyssnämnda myndigheter, vilka under Kungl. Maj:t närmast har att syssla med hithörande problem, anser utskottet sig kunna förutsätta att erforderliga åtgärder för en lämplig avveckling och disposition i övrigt av berörda områden kommer att vidtas utan särskild åtgärd från riksdagens sida. I enlighet härmed inskränker sig utskottet till att vad i ärendet förevarit för riksdagen

omförmåla.

4:o) **Byggnadsbeståndet på jordbruksdomänen Lindhov.** Under jordbruksdepartementet, § 31, har revisorerna påtalat anmärkningsvärda brister i Lindhofs kungsgårds tillstånd och underhåll och förordar en allsidig prövning av frågan om kronoegendomens upprustning och framtida disposition. (Del I, s. 295—298).

Utlåtanden har avgivits av *riksantikvarieämbetet, domänstyrelsen och länsstyrelsen i Hallands län.* (Del II, s. 183—194.) Till de två sistnämnda utlåtandena har fogats yttranden från *domänintendenten i mellersta domänområdet resp. från lantbruksnämnden och landsantikvarien i Hallands län.*

Utskottet. Vid besök på Lindhovs kungsgård i Hallands län har revisorerna iakttagit åtskilliga anmärkningsvärda brister i gårdens tillstånd och underhåll. Revisorerna erinrar om att arkeologiskt värdefulla lämningar från det medeltida Varberg finnes på en central del av markerna och att bygghuset förklarats som byggnadsminnesmärken. Revisorerna, som anser att kronan ej kan undandraga sig sitt ansvar och underlåta att taga hänsyn därtill, förordar att domänstyrelsen i samråd med riksantikvarieämbetet företar en allsidig prövning av frågan om kronoegendomens upprustning och framtida disposition.

Av remissutlåtandena framgår att berörda myndigheter har sin uppmärksamhet riktad på nu angivna missförhållanden och redan vidtagit vissa åtgärder i syfte att åstadkomma en förbättring. Mangårdsbyggnaden har sålunda ombyggt. Vidare har arrendatorn på egendomen ålagt att under innevarande år avhjälpa vissa brister på husen.

Av vad som inhämtats i ärendet finner utskottet skäl antaga, att syftet med revisorernas uttalande blir tillgodosett utan att några särskilda åtgärder från riksdagens sida behöver vidtagas. Utskottet har i enlighet härmed velat begränsa sig till att vad i ärendet förevarit för riksdagen
omförmåla.

Stockholm den 30 november 1965

På jordbruksutskottets vägnar:

NILS G. HANSSON

Vid detta ärendes slutbehandling har närvarit

betr. 1:o) (domänverkets fastighetsköp):

från första kammaren: herrar Hjalmar Nilsson, Lage Svedberg, Carl Eskilsson, Mossberger, Hedström, Hermansson*, Gunnar Pettersson, Manne Olsson, Skårman och fru Hultell;

från andra kammaren: herrar Hansson i Skegrie, Lindström*, fru Lindskog, herrar Nilsson i Lönsboda*, Lundmark*, Trana, Eskilsson i Like-näs, Rimås, Persson i Heden* och Hedin*;

betr. 2:o)—4:o) (domänverkets natur- och fritidsverksamhet, utmarksdelningsfastigheterna på Öland och byggnadsbeståndet på jordbruksdomänen Lindhov):

från första kammaren: herrar Hjalmar Nilsson, Lage Svedberg, Mossberger, Magnusson, Gunnar Pettersson, Manne Olsson, Skårman, Sveningsson*, fru Hultell och herr Wikberg;

från andra kammaren: herrar Hansson i Skegrie, Lindström*, fru Lindskog, herrar Arweson, Nilsson i Lönsboda*, Trana, Eskilsson i Like-näs, Rimås*, Persson i Heden* och Hedin*.

* Ej närvarande vid justeringen.

Särskilt yttrande

betr. 1:o) (Domänverkets fastighetsköp) av herr *Carl Eskilsson*, fru *Hultell* och herr *Hedin*, vilka anförde:

»Då vi biträtt förevarande uttalande innebär detta icke att vi frånträtt den bl. a. vid årets riksdag motionsvis redovisade uppfattningen i fråga om den framtida dispositionen av domänverkets markfond. Vi anser det således angeläget att grunderna för markfondens användning ändras så att viss del av fonden kan disponeras för markförvärv för naturvårdsändamål samt att ur markfonden avsätts medel till en fond för ersättning till markägare, vilka är berättigade till ersättning enligt naturvårdslagen.»